

Oud-Utrecht

Aan:
Gemeenteraad gemeente Utrecht
Ontwikkelorganisatie Ruimte
Postbus 16200
3500 CE Utrecht
E-mail omgevingsvisieovervecht@utrecht.nl

Van:
Historische Vereniging Oud-Utrecht
t.a.v. Hansje Amelink, secretaris bestuur
P. Breughelstraat 8
3583 SK Utrecht
E-mail: bestuur@oud-utrecht.nl
Opsteller: Pieter Buisman /
Commissie Cultureel Erfgoed

Utrecht, 19 mei 2024

Betreft: Reactie ontwerp-omgevingsvisie Overvecht

Geachte leden van de Raad,

De Historische Vereniging Oud-Utrecht (in het vervolg Oud-Utrecht) heeft met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-omgevingsvisie Overvecht. Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid om op de ontwerp-omgevingsvisie te reageren.

Oud-Utrecht zet zich in voor het cultuurhistorisch erfgoed. Overvecht is een relatief jonge wijk met een directe omgeving waarin vele eeuwen aan ontwikkeling van landschap en bebouwing zichtbaar en beleefbaar zijn. Overvecht is ook een wijk die al 25 jaar sociaaleconomisch, sociaal-cultureel en ruimtelijk een dynamische ontwikkeling doormaakt en de komende jaren tegemoet gaat. Erfgoed kan in deze ontwikkeling een inspirerende en stimulerende rol vervullen. Erfgoed is niet alleen drager van de identiteit van een gebied, maar ook van de identiteit van (groepen in) de samenleving. Die identiteit kan ook en zal mogelijk steeds meer meervoudig zijn, vanuit verschillende waarden, benaderingen, generaties en groeperingen. Overvecht kent een grote diversiteit aan bewoners met een verscheidenheid in achtergrond en bewoningsgeschiedenis: mensen die als het ware de eerste paal nog hebben zien slaan en mensen die net aankomen. Erfgoed kan voor al deze bewoners een belangrijke verbindende factor zijn door het te behouden, te benutten en te beleven.

Oud-Utrecht constateert dat een visie vanuit het perspectief van erfgoed en vanuit de verbindende rol die erfgoed kan vervullen in de ontwerp-omgevingsvisie geheel ontbreekt. Op verschillende plaatsen wordt wel aangegeven dat cultuurhistorische waarden aandacht behoeven of moeten

worden behouden. Welke waarden dat nu zijn en op welke wijze deze dan geborgd worden, wordt echter niet of nauwelijks concreet gemaakt, laat staan dat deze waarden worden benut voor de vernieuwingsslag die in Overvecht gemaakt moet worden. Ook de milieu-effectrapportage constateert dat een beoordeling van de ontwerp-omgevingsvisie op archeologische en cultuurhistorische waarden eigenlijk niet mogelijk is, omdat de ontwerp-omgevingsvisie niet concreet maakt om welke waarden het gaat en hoe deze dan kunnen worden behouden.

Oud-Utrecht vindt het ontbreken van een heldere visie op het behouden, benutten en beleven van de cultuurhistorische waarden van Overvecht niet alleen een gemis, maar ook een gemiste kans als inspiratiebron voor nieuwe ontwikkelingen en als factor voor verbinding en identiteit.

Dit is te meer jammer, omdat er veel documentatie is waaraan die waarden kunnen worden ontleend. Gesprekken met bewoners hadden dit beeld kunnen verrijken vanuit identiteit en beleving. Wij beseffen dat een visie zich richt op hoofdlijnen, maar hoofdlijnen zijn iets anders dan de vaagheid waarin de ontwerp-omgevingsvisie zich ten aanzien van cultuurhistorische waarden hult. Dit staat ook in schril contrast met de zeer gedetailleerde uitwerkingen van de onderdelen van de openbare ruimte.

Met het ontbreken van een visie, ontbreekt ook de ambitie voor het cultuurhistorische erfgoed. Hiervoor hebben we al de inspirerende en stimulerende rol genoemd en de mogelijkheden tot identificatie, maar het gaat om meer: Overvecht vormt in Utrecht de schakel tussen de periode van wederopbouw en stadsuitbreidingen en de periode van groeiende welvaart en de suburbanisatie die daarop volgt. De stedenbouwkundige structuur, de omvang en de bebouwingstypologie is landelijk gezien vrij uniek. Deze structuur en typologie worden in deel B wel kort beschreven, maar consequenties worden er niet uit getrokken, afwegingen en keuzes worden niet gemaakt.

Het ontbreekt niet alleen aan visie op cultuurhistorisch erfgoed, het ontbreekt ook aan ambitie.

Kenmerkend voor het gebrek aan visie en ambitie op de cultuurhistorische waarden is de indeling in deelgebieden. Waar de oorspronkelijke stedenbouwkundige opzet een heldere afbakening van buurten laat zien, mede met de wijkgedachte als dragend principe, gaat de omgevingsvisie uit van een indeling in CBS-buurten die sociaal en ruimtelijk weinig verband vertonen en herkenbaar zijn.

Gebruik de kwaliteiten van de oorspronkelijke opzet en baseer de visie daarop.

Door deze kwaliteiten onvoldoende te onderkennen ontstaan voorstellen die rationeel ogen vanuit bijvoorbeeld de optiek van verdichting langs een HOV-as, maar een aantasting betekenen van de ruimtelijke kwaliteit, de principes van de oorspronkelijke opzet en de beleving van bewoners. Bovendien tonen de voorstellen weinig gevoel voor realisme. Als voorbeeld kan hier genoemd worden de voorgestelde hoogstedelijke en stedelijke ontwikkeling langs de Carnegiedreef. Juist de kenmerkende structuur van de 10-hoogbouw wordt hierdoor bedreigd, terwijl deze juist in de milieu-effectrapportage als waardevol wordt getypeerd. Ook de samenhang in de laagbouwbuurt rond de Japuradreef kan hierdoor worden aangetast.

Wees helder met betrekking in de afweging tussen strijdige ambities en doelen. Maak duidelijke keuzes. Gebruik geen verhullende en eufemistische termen als 'versterken' en 'verbeteren' waar niet duidelijk is wat er nu aan kwaliteit mankeert, en 'aandacht' en 'rekening houden met' waar niet duidelijk is wat die aandacht beoogt.

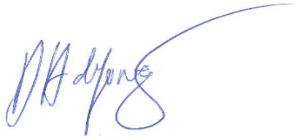
Cultuurhistorisch erfgoed lijkt in de ontwerp-omgevingsvisie beperkt tot de rijksmonumenten en het Unesco-erfgoed van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De gemeentelijke monumenten staan slechts vermeld in een toelichtende kaart in deel B. Alleen in de milieu-effectenrapportage zijn twee kaartjes

te vinden waarop een duiding staat van het belang van een aantal stedenbouwkundige waardevolle elementen in Overvecht-Noord en Overvecht-Zuid. Daarnaast is er meer waardevol dat (nog) geen status heeft als monument, zoals de parken, waaronder ook het Sjanghaipark, zichtlijnen op de watertoren, het hek langs het Zandpad, en de inbreiwoningen van rond 1980. De maatschappelijke waarde is bij sommige van deze objecten wellicht belangrijker dan de architectonische of landschappelijke waarde. Monumenten en cultuurhistorisch waardevolle objecten, ensembles en gebieden staan bovendien niet op zich, maar zijn ingebed in hun omgeving en staan daarmee in wisselwerking. Deze wisselwerking onderkennen legt een basis voor een wederzijds positieve ontwikkeling en voorkomt 'ongelukkige' ingrepen die achteraf worden betreurd, maar moeilijk te herstellen zijn.

Kijk in de visie op het cultuurhistorisch erfgoed verder dan het behoud van rijksmonumenten, maar betrek daarin de onderdelen in de wijk die gemeentelijke bescherming hebben of behoeven, of om maatschappelijke redenen de moeite waard zijn om te behouden, te benutten en te beleven. Bezie en benut de cultuurhistorische waarden vanuit hun wisselwerking met de omgeving en hun mogelijkheden voor een wederzijds positieve ontwikkeling.

Kort samengevat, de Historische Vereniging Oud-Utrecht waardeert dat de gemeente een ruimtelijke visie op Overvecht heeft opgesteld die ambities benoemt en een integraal afwegingskader moet bieden voor toekomstige ruimtelijke ontwikkeling. Wij betreuren het echter dat de cultuurhistorische waarden hierin zo weinig aan de orde komen en niet worden benut als inspiratiebron en stimulans voor nieuwe ontwikkelingen. Het ontbreekt aan een heldere analyse - terwijl er documentatie genoeg is. Verder ontbreekt het aan een heldere visie op wat de cultuurhistorische kwaliteiten zijn die voor Overvecht en de Overvechters mede de identiteit bepalen, en aan ambitie om die kwaliteiten te behouden, te benutten en te beleven.

Hoogachtend,

Dick de Jong,
voorzitter